

WIJZING GEMEENTEWAPEN OUDENBOSCH

Het wapen van Oudenbosch is pas bekend van zegels uit de 17e eeuw. Reeds in de zestiende eeuw komt de huisnaam "de wapen van den Ouden Bossche" te Bergen op Zoom voor, maar dit huis heette in 1503 "de wapen van 's-Hertogenbossche" zodat het hier wellicht een vergissing betreft.

Van het zegel van het Oudenbosch zijn vier versies bekend.

Type nr. 1 toont een renaissance-schild waarin bovenaan drie bomen, onderaan drie maliën. Een scheidingsstreep is niet aangegeven maar wel aangeduid door de terrasjes (stukjes grasgrond) waarin de drie bomen wortelen. Omschrift .BAERLABOSCH . INT . MARQVISAET . VAN . BERGEN . OP . SOOM . Afdrukken zijn bekend uit de periode 1642-1762.

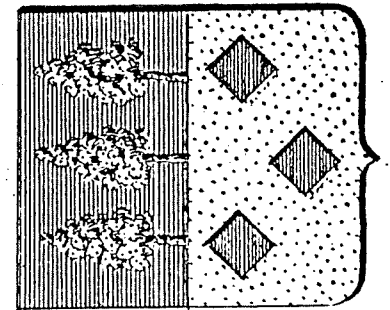
Type nr. 2 toont een iets eenvoudiger schild, nu echter geplaatst tegen een rijkversierde cartouche. Het omschrift is hetzelfde. Afdrukken slechts bekend uit een verzameling (ongedateerd, 18e eeuw).

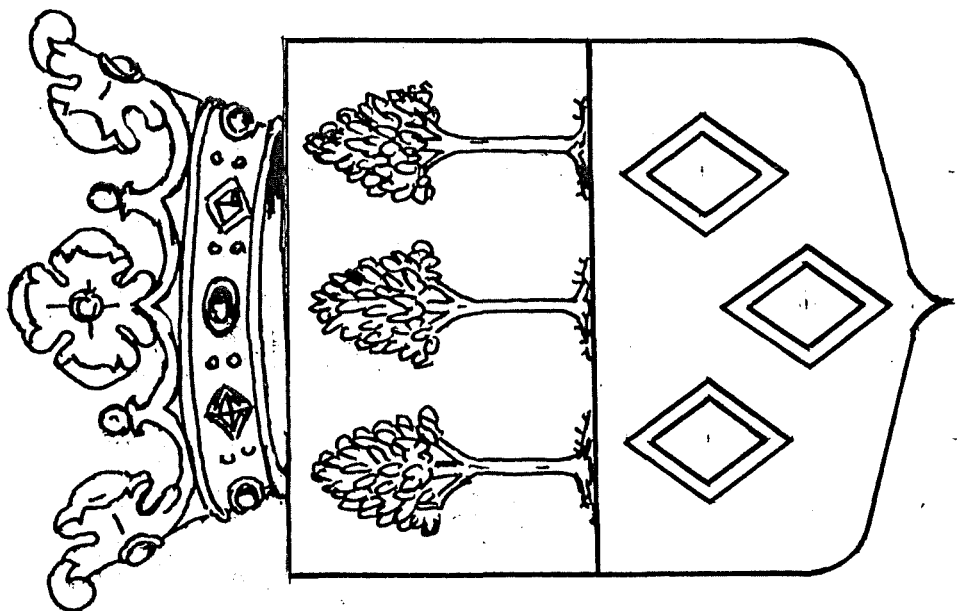
Type nr. 3 vertoont vrijwel hetzelfde beeld, maar het zegel is kleiner en werd voor het sluiten van brieven gebruikt. Omschrift : SIGILLUM OUDENBOSCH. Afdrukken zijn bekend uit 1791.

Type nr.4 is uit de periode van de Bataafse Republiek (1795-1806) ; het wapen maakt een ondergeschikt deel uit van een compositie, waarvan de Bataafse maagd het voornaamste motief vormt. Deze is gezeten, houdt in de rechterhand een weegschaal en in de linker een lans, waarop de vrijheidshoed. Links is op een afgeknotte zuil een opengeslagen wetboek geplaatst. Rechts het wapen van Oudenbosch; onder de voorstelling de letters .B.R. (Bataafse Republiek); bovenaan ZEGEL VAN DEN OUDEN . BOSCH.

Oudenbosch behoort tot het grote aantal Noord-Brabantse gemeenten, dat sinds 1817 een wapen in de rijkskleuren (goud en blauw) voert. Daarbij zijn de maliën(losanges) abusievelijk als (gesloten) ruiten voorgesteld. De juiste kleuren zijn overgeleverd door de afbeelding op het vaandel van de schutterij St.Sebastiaan, die waarschijnlijk van een ouder vaandel is overgenomen (gezien het wapen van de markies van Bergen op Zoom uit de 18e eeuw dat eveneens is afgebeeld). Alleen de onderste helft van het wapen is in waarschijnlijk foutieve kleuren(zilver op rood) afgebeeld. De juiste kleuren van deze schild-helft zijn terug te vinden in het wapen van de heren van Bergen op Zoom uit het huis Boutersem en uit het huis Glymes (zilver en maliën op een groen veld). Daarmee vormt het wapen een harmonieus geheel : de onderste helft heeft een aan de bovenhelft tegengestelde kleurstelling van dezelfde samenstelling (zilver en groen). De Oudenbossche kleuren zijn reeds door de gemeenteraad als gemeentekleuren aanvaard bij de vaststelling van een gemeentevlag in 19 . Op een suggestie van de Hoge Raad van Adel tot wapenverbetering werd destijds echter niet ingegaan.

Daarom ware te adviseren het wapen thans de juiste kleuromschrijving te geven: "Doorsneden : I In zilver drie bomen van sinopel, naast elkaar geplaatst op de scheidingsstreep; II in sinopel drie maliën van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladen en twee parels." De kroon is gelijk aan die welke doorgaans aan Nederlandse gemeenten bij wapenbevestiging of verbetering wordt verleend.

ADVIES-NOTA

voor het college van Burgemeester en Wethouders

Beheer

Onderwerp: Gie. A.B.Z. dd. 13/4.86

5. Herziening gemeentewapen

De VOORZITTER zegt dat onze streekarchivaris het fiat van de Hoge Raad van Adel heeft gekregen met betrekking tot de voorgestelde wijziging van het gemeentewapen van Oudenbosch. Zoals bekend voert onze gemeente, naast vele anderen, sinds 1817 een wapen in de rijkskleuren, te weten goud en blauw. In de praktijk betekent dat geel en blauw. Dat komt omdat destijds de eigenlijke kleuren niet bekend waren. De juiste heraldische kleuren zijn echter groen en zilver. Het te wijzigen wapen zou dan als volgt omschreven dienen te worden: "Doorsneden; I in zilver drie geplante bomen van sinopel, staande op de doorsnijdingslijn; II in sinopel drie maliën van zilver, geplaatst twee en één. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels."

De commissie gaat hiermee akkoord.

Er kan een voorstel naar de raad van 17 april aanstaande.

raad 17/4/86

Vergadering B en W dd. 22 APR. 1986 nr. 0

	B	W	W	S
Akkoord	<i>[handwritten mark]</i>			
V.k.a.		<i>[handwritten mark]</i>	<i>[handwritten mark]</i>	
Bespreken				

Besluit: *p.k.a. (reeds in raad 17/4.86 behandeld)*

14.04.86/3-CIJ

Aan de raad,

De omschrijving van het wapen van de gemeente Oudenbosch luidt volgens de officiële bevestiging door de Hoge Raad van Adel van 16 juli 1817 (ook wel wapendiploma genoemd): "Zijnde coupé, het eerste van lazuur, waarop drie Boomen van goud, het tweede van goud, beladen met drie Lozanges van lazuur."

De besluiten van de Hoge Raad van Adel worden opgesteld in de vaktaal van de heraldiek, die grotendeels aan het oud-Frans is ontleend. Enkele termen behoeven daarbij een verklaring: coupé betekent doorsneden, verdeling van het schild door een horizontale lijn; lazuur is blauw; lozanges zijn ruiten.

De drie bomen in de bovenste helft van het schild zijn kennelijk een zinspeling op de naam en de oorsprong van de gemeente: het Baerlebosch, waaruit Oudenbosch is voortgekomen. De drie ruiten in de onderste helft herinneren aan het feit dat Oudenbosch weleer deel uitmaakte van het Markiezaat van Bergen op Zoom. Bijna alle gemeenten in het voormalige Markiezaat hebben hun wapen geheel of ten dele ontleend aan het blazoen van de Heren van Bergen op Zoom uit het huis van Glymes. Het tijdperk waarin dit geslacht de scepter zwaaide (1430-1567) was belangrijk voor de organisatie van het bestuur en het rechtswezen op het platteland. Hiertoe behoorde ook het voorschrift dat de schepenen op de dorpen een gemeenschappelijk zegel moesten bezitten.

Het wapen van Oudenbosch is pas bekend van zegels uit de 17e eeuw. Van het zegel van Oudenbosch zijn vier versies bekend.

Oudenbosch behoort tot het grote aantal gemeenten dat sinds 1817 een wapen in de rijkskleuren (goud en blauw) voert. Bij de toekenning van het wapen zijn de maliën (losanges) abusievelijk als gesloten ruiten voorgesteld.

De juiste kleuren zijn ons overgeleverd door middel van een afbeelding van het oude wapen op het vaandel van het schuttersgilde van St. Sebastiaan. Deze afbeelding is waarschijnlijk van een ouder vaandel van het gilde overgenomen. Dit valt af te leiden uit het voorkomen van het wapen van de markies van Bergen op Zoom uit de achttiende eeuw op dezelfde afbeelding.

De onderste helft van het Oudenbossche wapen op het vaandel is waarschijnlijk in foute kleuren (namelijk zilver op rood) weergegeven. De juiste kleuren van deze schildhelft zijn terug te voeren op het wapen van de heren van Bergen op Zoom uit het huis Boutersem en uit het huis Glymes (namelijk zilveren maliën op een goen veld). De toepassing van deze laatste kleuren geeft een harmonisch geheel met de bovenste helft: een tegengestelde kleurstelling met dezelfde kleuren (vergelijk hiermee de gemeentevlag). Deze kleuren, te weten zilver en groen, zijn reeds door uw raad aanvaard als de Oudenbossche kleuren.

Bij het instellen van een gemeentevlag indertijd in de kleuren groen en wit is toenmaals afgezien van het aanvragen van een herziening van het gemeentewapen met het oog op een te verwachten gemeentelijke herindeling waarbij ook mogelijk Oudenbosch betrokken zou worden. Ook al omdat de gemeente in het briefpapier de historische Oudenbossche kleuren voert zijn thans voldoende termen aanwezig u voor te stellen een herziening van het gemeentewapen aan te vragen.

De Hoge Raad van Adel heeft medegedeeld in te stemmen met de voorgestelde herziening en wij stellen u voor met overname van de door de Hoge

Raad van Adel voorgestelde omschrijving voor het gewijzigde gemeentewapen, te weten: "Doorsneden; I in zilver drie geplante bomen van sinopel, staande op de doorsnijdingslijn; II in sinopel drie maliën van zilver, geplaatst twee en één. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels", en met verwijzing naar de voor u ter inzage gelegde stukken de Kroon te verzoeken in te stemmen met de voorgestelde herziening van het wapen van de gemeente Oudenbosch.

De commissie algemene en bestuurlijke zaken kan zich met het voorstel verenigen.

Burgemeester en wethouders van Oudenbosch,
de secretaris, de burgemeester,

Z.H.S. AKKOORD

De raad van de gemeente Oudenbosch;

gezien het voorstel van burgemeester en wethouders;

gelet op artikel 167 van de gemeentewet;

b e s l u i t :

in te stemmen met een herziening van het wapen van de gemeente Oudenbosch met de nieuwe omschrijving, luidende:

"Doorsneden; I in zilver drie geplante bomen van sinopel, staande op de doorsnijdingslijn; II in sinopel drie maliën van zilver, geplaatst twee en één. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels".

Vastgesteld ter openbare vergadering van 17 april 1986 / 3-CIJ,
de secretaris, de voorzitter,

Aan de Hoge Raad van Adel
Nassaulaan 18
2514 JT 's-GRAVENHAGE

29.04.86/3-CIJ

herziening gemeentewapen

Onder toezending van een afschrift van het besluit van de raad dezer gemeente d.d. 17 april j.l.; een gewaarmerkte kopie van een tot herziening van het gemeentewapen strekkend raadsvoorstel alsmede een gewaarmerkte afbeelding van het te herziene gemeentewapen, verzoeken wij u te bevorderen dat het wapen van de gemeente Oudenbosch op de wijze zoals voorgesteld en zoals zal blijken in overeenstemming met uw bemerking in uw schrijven d.d. 11 maart 1986, zal worden herzien.

Burgemeester en wethouders van Oudenbosch,
de secretaris, de burgemeester,

Ministerie van Binnenlandse Zaken

Ministerie van Binnenlandse Zaken
Postbus 20011
2500 EA 's-Gravenhage
Telefoon 070-71 79 11
Telefax 32109 biza nl

Postadres
Postbus 20011
2500 EA 's-Gravenhage
Telefoon 070-71 79 11
Telefax 32109 biza nl

Burgemeester en wethouders van
Oudenbosch
Postbus 5
4730 AA Oudenbosch

Bijlagen	Uw brief	Ons nummer	Datum
Onderwerp	13-05-1986	B86/820 Departementsonderdeel	10 juli 1986
verlenen wapen		DGBB	

Nb. 17-4-86

Met verwijzing naar uw tot Hare Majesteit de Koningin gerichte brief van 13 mei 1986, no. 3-CIJ doe ik u hierbij toekomen een afschrift van het koninklijk besluit van 27 juni 1986, nr. 6, waarbij aan uw gemeente een wapen is verleend.

Het desbetreffende diploma zal u zo spoedig mogelijk door de Hoge Raad van Adel worden toegezonden.

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN,
voor deze,
de chef van de afdeling bestuurlijk
juridische zaken,

(mr. P.A.J. Sieverding)

- 2.07.13					
86 - 2676					
14 JULI 1986					
M		W			
CIE	RAAD		19-86		
1	2	3	4	5	GW

19-86

Bezoekadres
Schedeldoekshaven 200
's-Gravenhage

Inlichtingen bij
Doorkiesnummer

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

W I J **B** E A T R I X, B I J D E G R A T I E G O D S,
K O N I N G I N D E R N E D E R L A N D E N,
P R I N S E S V A N O R A N J E - N A S S A U,

27 JUNI 1986 no. 6

EN Z. EN Z. EN Z.

Op de voordracht van Onze Minister van Binnenlandse Zaken van 23 juni 1986, nr. B86/656, directoraat-generaal Binnenlands Bestuur;

Gezien het verzoek van burgemeester en wethouders van de gemeente Oudenbosch van 13 mei 1986/3-CIJ tot wijziging van het wapen van die gemeente;

G e l e t o p het besluit van de Soevereine Vorst van 24 december 1814, no. 32, en het koninklijk besluit van 23 april 1919, Stb. no. 181;

De Hoge Raad van Adel gehoord;

HEBBEN GOEDGEVONDEN EN VERSTAAN:

- a. het besluit van de Hoge Raad van Adel van 16 juli 1817, waarbij het wapen van de gemeente Oudenbosch werd vastgesteld, in te trekken;
- b. aan de gemeente Oudenbosch een wapen te verlenen, waarvan de beschrijving luidt als volgt:
"Doorsneden; I in zilver drie geplante bomen van sinopel, staande op de doorsnijdingslijn; II in sinopel drie maliën van zilver, geplaatst twee en één. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels."

Onze Minister van Binnenlandse Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit.

's-Gravenhage, 27 juni 1986

(get.) B E A T R I X

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

(get.) R.W. DE KORTE

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
HET HOOFD ALGEMENE SECRETARIE VAN HET
MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

M. J. J. van Gruijthuisen

20 aug. 1986

HOGE RAAD VAN ADEL

NASSAULAAN 18. 2514 JT 'S-GRAVENHAGE

TEL. 614281

van Mr. O. SCHUTTE. secretaris **G.P. Nijkamp**

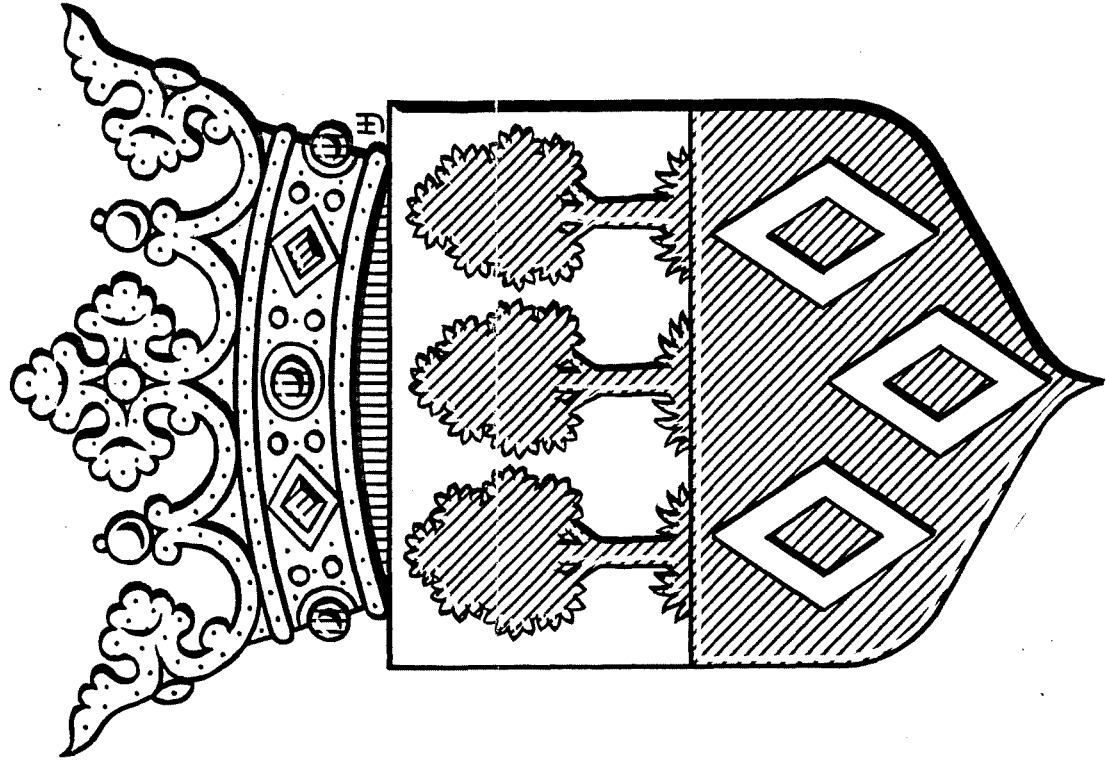
aan **B. en W. van Oudenbosch**

Hierbij zend ik U een zwartwit-
afbeelding van het wapen. De
rekening volgt t.z.t. met toe-
zending van het diploma

AN

-2.07.13				
06-3170				
25 AUG. 1986				
<i>[Handwritten signature]</i>				
CIE	RAAD			A <i>[Handwritten signature]</i>
1	3	4	5	GW

220215F - 6503

Oudenbosch

t-Kroes (Verkeer en Water-
bruari van het komende jaar
ATM Moerdijk bijvoorbeeld
gelijkheden om vuil te ver-

over de vuilverbranding op zee.
Het kabinet moet zich daarover
nog een mening vormen, hoe-
wel een verbod sterk wordt
overwogen.

Dat is het gevolg van een be-
slissing van de voorzitter van
de afdeling Geschillen van de
Raad van State op een verzoek
van ATM om een voorlopige
voorziening te treffen. ATM
heeft anderhalf jaar geleden
onthefing gevraagd voor de
vuilverwerking, maar het mi-
nisterie weigerde die onthef-
ting te geven, met als argument
dat er nog geen regerings-
standpunt is.

De Raad van State oordeelt
nu dat het bedrijf veel te lang
in onzekerheid verkeert. De
minister moet begin december
het bedrijf uitzicht op een be-
slissing geven en uiterlijk 1 fe-
bruari moet die beslissing er
daadwerkelijk zijn.

met opslag ond Moerdijk

Brabantse Milieu Federatie
een bezwaar tegen dat op de
) van vervulde grond in
net dioxine vervulde grond
geslagen.

der folie. De BMF-woordvoer-
der: „Wat ons betreft gaat de
voorkeur uit naar containers.
Dat is ook beter straks bij het

delijk eens wordt verhard.

„Wij wensen dat aan deze middelee-
se toestanden een eind wordt gemaakt.
ventien jaar in de slag met de gemeente
heeft tot dusver niets opgeleverd”, schrij-
ven de boze buurtbewoners.

Pas Buiten is een doodlopend zijweg-
getje van de Lange Brugstraat. Vooral in
de winter, klagen de briefschrijvers, is het
wegdek bijzonder slecht. Het aarden weg-
dek is dan onbegaanbaar door modder en
de vele kuilen en gaten.

dat echter lapmiddelen, omdat de tracto-
ren van een nabijgelegen tuinderij de weg
na elke herstelbeurt weer in de vernieling
rijden. De briefschrijvers zijn er zich van
bewust dat het gemeentebestuur niet ge-
heel en al onwillig is om de weg te bestra-
ten of te asfalteren, maar dat één huisei-
genaar die weigert grond te verkopen, roet
in het eten gooit.

„Deze eigenaar woont niet in Pas Buiten
en maakt geen gebruik van de straat. Wij
zijn echter wel de dupe van zijn halsstar-

om tegen een symbolisch bedrag grond af-
te staan.

Onteigenen

De VVD heeft dit probleem aangekaart
tijdens de algemene financiële en politieke
beschouwingen. Het antwoordt van B en
W luidt nu dat het moeilijk is actie te on-
dernemen als niet alle eigenaren grond
willen verkopen. Het college overweegt
echter wel een onteigeningsprocedure te
beginnen tegen die ene grondbezitter.

Oudenbosch heeft nieuw gemeentewapen

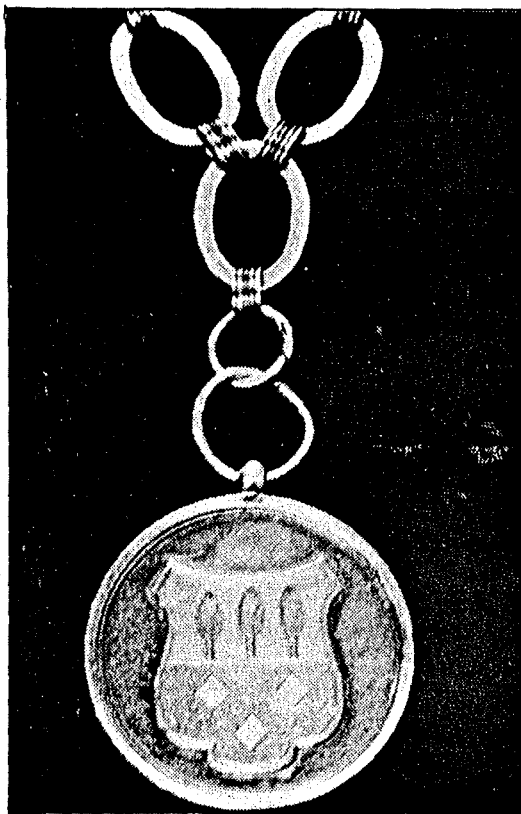
Van onze verslaggever

OUDENBOSCH - Burge-
meester P. Mangelmans
van Oudenbosch wil een
nieuwe ambtsketen. Niet
dat de oude versleten is,
want de zware keten zal
in het gebruik nauwelijks
slijten.

De reden van de wens van
het Oudenbosse college
van burgemeester en wet-
houders om een nieuwe
ambtsketen te bestellen is het
feit dat de gemeente een
nieuw gemeentewapen heeft.

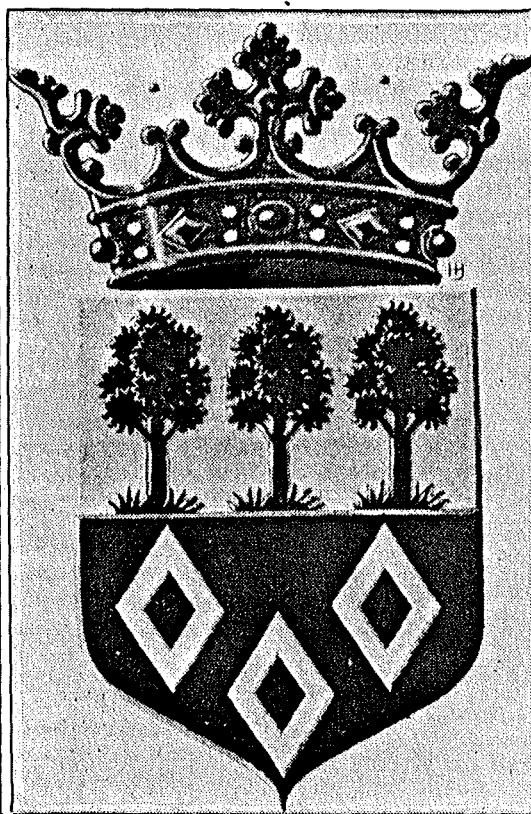
Het oude en het nieuwe
wapen verschillen vooral van
kleur. De bovenste helft van
het wapen toont drie bomen.
Die bomen zijn wat van vorm
veranderd. De kleur van de
achtergrond was blauw en
wordt zilver en de kleur van
de bomen verandert van
goud in groen.

De onderste
helft toonde in het oude wa-
pen drie blauwe vierkante
ruiten in een goud veld. Dit
zijn nu drie zilveren lang-

• Het oude wapen

werpige ruiten in een groen
veld. Het nieuwe gemeente-
wapen van Oudenbosch is

• Het nieuwe wapen.

per koninklijk besluit van 27
juni 1987 vastgesteld. De
commissie Algemene en Be-

stuurlijke Zaken vergadert
donderdag over de aanschaf
van de nieuwe ambtsketen.

De Stem 3 nov. 1987

tweede-graads Verpleegkunde in
land. De andere twee staan
Lunteren en Nijmegen. „Jare
lang heeft de minister dat o-
derwijs niet willen uitbreide
Maar volgende week komt
HBO-raad met een advies na
buiten. Daarin zal te lezen zi
dat er nieuwe tweedegraads l
rarenopleidingen moeten k
men in Amsterdam, Rotterda
en Leeuwarden. Als minist
Deetman dat advies opvolg
dan betekent het dat de dr
zuidelijke provincies verstok
blijven van die opleiding. O
daarom zijn we, ondanks h
ontbreken van subsidies, toe
maar begonnen”, aldus Mepp
link.

Het initiatief van de Breda
hogeschool betekent wel dat o
studenten duizend gulden ex
tra collegegeld betalen. Dat
dan totaal tweeduizend gulde
per jaar voor de leerlingen va
de nieuwe opleiding. Verde
draagt de hogeschool bij in d
middelen. De sector Gezond
heidszorg heeft alle kennis e
faciliteiten in huis, want d
verzorgt ook een Hogere Be
roepsopleiding Verpleegkund
(HBO-V) en een docenten-op
leiding 'oude stijl'.

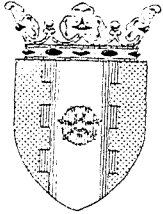
De twintig studenten die gi
teren zijn begonnen, hebben a
lemaal een vrijstelling. Dat b
tekent dat zij een docenten-op
leiding 'oude stijl' achter de ru
hebben. Zij krijgen één dag
de twee weken vooral pedago
giek en didactiek voorgesch
teld. En dat twee jaar lang. I
Hogeschool West-Brabant w
volgend schooljaar bekijken
er ook een reguliere tweed
graads opleiding komt. Daa
voor komen dan in beginsel al
verpleegkundigen in aanme
king. Dat onderwijs vergt tw
dagen in de week van de lee
lingen, ook over een perio
van twee jaar.

De docenten-opleiding 'ou
stijl' levert al jaren mensen
die les gaan geven aan ve
pleegkundigen in spe. Die ler
ren hebben echter alleen de b

Zes jaar en tbr voor tientallen verkrachtingen

DEN BOSCH (ANP) - Het tot aan zijn aanhouding in de man in februari van dit jaar naar behandelen

neerde metalen en kleuren van *Brederode-Arkel-Herlaar*, leidde tot het verzoek tot de Kroon een wapen te mogen voeren volgens blazoenering: In goud een paal van zilver, gekanteeld gezoomd van keel en beladen met een zevenbladige roos van keel, gepunt van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels (K.B. nr. 9 van 5 juni 1986).

Een in eerste instantie binnen de oude gemeenten gezochte mogelijkheid alle „oude” wapens te verenigen in een nieuw te voeren wapen is aldus omgekeerd naar een wapenvorm, waarin iedere voormalige gemeente op ongedwongen wijze zichzelf kan herkennen.

KL. SIERKSMA.

1. In Detmold ontmoet men bij het vorstelijk slot een straatnaam Ameide. Is er een aanwijsbare relatie tot de voormalige Hoge Heerlijkheid in de Alblasserwaard? Of moet men aan toeval denken bij de normale naamsverklaring voor beide gevallen: ameide, hameide = slagboom, sluitboom; afgeperkte ruimte, groep hoeven (aldus Verdam, *Middelmed. Handwbk*), c.q. ameide = a-mede = (wei)land aan het water (aldus De Vries, *Woordenbk. der Nrd- en Zd-Nederlandse Plaatsnamen*).

De herziening van het gemeentewapen van Oudenbosch.

Een probleem bij het bevestigen of verlenen van gemeentewapens is het vaststellen van de juiste wapenkleuren. Dit ging des te meer op, toen in de jaren 1816—1820 voor 176 van de 190 gemeenten in Noord-Brabant deze procedure werd afgewerkt. Liefst 122 van de 176 gemeenten die op de oproep in het Staatsblad reageerden en om bevestiging c.q. verlening van een wapen verzochten, waren niet in staat de kleuren daarvan te vermelden. De toen fungerende Hoge Raad van Adel paste op deze wapens de kleuren van het in 1815 door koning Willem I aangenomen rijkswapen op deze gemeentewapens toe, namelijk goud en azuur (blauw). Sinds die tijd is het aantal gemeenten door samenvoeging c.q. opheffing verminderd tot 131 en de wapens in de rijkskleuren verminderde, mede door herziening van de wapenkleuren, tot 65 van de 131 nog bestaande. Fr. van Etro stelde in 1967 dat mede hierom (en om sommige weinig heraldische of primitieve tekeningen) deze gemeentewapens een achtergebleven gebied in de heraldiek vormen¹. Sindsdien heeft deze opinie weerklank gevonden, zonder dat dit tot onmiddellijke resultaten leidde. Een gemeentebestuur is in het voeren van zijn wapen in de praktijk vrijwel autonoom². Belangstelling en inzicht in de materie moet gewekt en ook eventuele bezwaren van materiële aard overwonnen worden (zoals bijvoorbeeld de noodzaak het wapen op gemeentelijk drukwerk te wijzigen). Een klein aantal gemeenten heeft sinds 1967 een herzien wapen verkregen. Soms werd hierbij eveneens de vorm aangepast aan hedendaagse heraldische normen of nieuwe elementen toegevoegd, bijvoorbeeld aan en in de wapens van Oirschot (1970), Berlicum (1977), 's-Hertogenbosch (1978), Heeze (1980).

1. F. van Etro, Een achtergebleven gebied in de heraldiek, de gemeentewapens in Noord-Brabant, in: *De Brabantse Leeuw* 16 (1967), 39—64.
2. J. H. Keuzenkamp, De gemeenten en haar wapens, in: *De Nederlandsche Leeuw* 101 (1984), 357.

Rijsbergen (1985) en Hoogeloon (1986)³. In feite is alleen het wapen van Etten-Leur (1968) verbeterd in die zin, dat de kleuren veranderd zijn, zonder dat nieuwe onderdelen of versieringen werden toegevoegd.

Dit geldt ook voor de herziening, die het gemeentewapen van Oudenbosch onlangs onderging, zij het dat er de voor de meeste gemeenten gebruikelijke kroon aan werd toegevoegd. Dit wapen komt voor het eerst voor op het zegel van de schepensbank van Oudenbosch, waarvan afdrucken bekend zijn uit de jaren 1642—1762. De nadien door deze bank gevoerde zegels vertonen het wapenschild in vrijwel ongewijzigde vorm, doch met veranderde uitwendige versieringen⁴. Het wapen is doorsneden en vertoont bovenaan drie bomen, waarmee de naam van het dorp wordt gerepresenteerd. In de benedenhelft van het wapen zijn drie maliën geplaatst. Deze komen ook voor in de wapens van de gemeenten Fijnaart c.a., Halsteren, Ossendrecht, Rucphen, Standdaarbuiten, Willemstad, Woensdrecht en Wouw. Al deze gemeenten maakten voorheen onderdeel uit van het markiezaat van Bergen op Zoom. De wapenfiguren zijn ontleend aan één van de kwartieren van het wapen van het geslacht *Van Glymes*, dat van 1430 tot 1567 over de heerlijkheid, sinds 1533 markiezaat, van Bergen op Zoom regeerde. Op haar beurt ontleende deze familie dit kwartier aan het wapen van het geslacht *Van Boutersem*, dat van 1352 tot 1430 deze heerlijkheid bezeten had.

In 1817 is de gemeente Oudenbosch bevestigd in het gebruik van een wapen: „Coupé, het eerste van lazuur, waarop drie boomen van goud; het tweede van goud, beladen met drie lozanges van lazuur”. Op de afbeelding van het op 16 juli 1817 afgegeven wapendiploma waren de lozanges of maliën echter als ruiten, dat wil zeggen niet doorboord, voorgesteld. Herziening van het wapen lag voor de hand, daar de kleuren van de benedenhelft (sinopel of groen met zilveren maliën) bekend waren door afbeeldingen zowel van de wapens *Van Boutersem*, *Van Glymes* als van bovengenoemde gemeenten⁵. Reeds op 22 mei 1969 stelde de gemeenteraad een vlag voor Oudenbosch in, die de kleuren groen en wit vertoonde. Om niet geheel duidelijke redenen bleef herziening van de wapenkleuren achterwege tot het gemeentebestuur in mei van dit jaar aan de Kroon om wijziging daarvan verzocht. Bij Koninklijk Besluit van 27 juni 1986 no. 6 werd het wapen dat op 16 juli 1817 was vastgesteld, ingetrokken en een wapen verleend, waarvan de

3. O. Schutte, in: *De Nederlandsche Leeuw* 93 (1976), 382—383; 94 (1977), 305; 97 (1980), 421—422. H. J. H. Bossink, in: *De Nederlandsche Leeuw* 95 (1978), 370—374.
4. W. A. van Ham, De symbolen van de gemeenten in het markiezaat van Bergen op Zoom, in: *De Ghulden Roos* 31 (1971), 53—66.
5. W. A. van Ham, Wapens en vlaggen van Noord-Brabant (Zutphen, 1986), 54, 111, 180, 201.
In bovenstaand artikel zijn niet genoemd de herziene of nieuw verleende wapens van Haps (1968), Veldhoven (1969), Heeswijk-Dinther (1969), Aalburg (1973), Woudrichem (1974), Werkendam (1978), Gemert (1978) Vlijmen (1978), Best (1980), Geffen (1985) en Hilvarenbeek (1986). In deze gevallen betrof het geheel nieuwe wapens van door samenvoeging gevormde gemeenten; wapens verleend aan gemeenten, die tot dusverre geen wapen voerden (Best en Hilvarenbeek), geheel nieuwe creaties (Veldhoven) of hertekeningen met toevoeging van een kroon (Gemert, Haps) of toevoeging van enige nieuwe elementen (Geffen en Vlijmen). De herzieningen betroffen geen verandering van wapenkleuren.

beschrijving luidt: „Doorsneden; I in zilver drie geplante bomen van sinopel, staande op de doorsnijdingslijn; II in sinopel drie maliën van zilver, geplaatst twee en één. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.” De verklaring van de kleuren van de bovenhelft van het wapen is zeer eenvoudig: zij zijn het omgekeerde van die van benedenhelft; bovendien is groen voor bomen de meest gebruikelijke wapenkleur.

W. A. VAN HAM.

VRAGEN EN ANTWOORDEN.

Van Eck-De Kock (Hedel). Volgens De Wapenheraut 1917, p. 441, waren er in de kerk van Hedel vier grafzerken met opschriften. De beschrijving van nummer drie luidt als volgt:

„Allantiewapen: I. een rechterschuinbalk; II. Châtillon en het gedeeld schildhoofd: 1. een zon. 2. een halve maan. 1654 Begraeffenis van CORNELIS VAN ECK in zijn leven schepen der Baronnie Hedel . . . newary en ELISABETH DE KOCK zijn huisvrouw sterft Den 28 Novemb. a° 1668”

Gegevens en afkomst van dit echtpaar gevraagd.
's-Gravenhage. MEVROUW H. J. DE JAGHER.

Gael (1985, 118).

Willem Willemszn. Gael, waarschijnlijk zoon van *Willem Janszn. Gael*, tr. Haarlem 3 jan. 1595 *Cathalina Verlooveren*, j.d. van Gendt, begr. Haarlem (Gr.k.) 19 febr. of in april 1679, tr. 1e Haarlem 7 mei 1624 *Dygnom Pieters*; tr. 2e ald. 12 juni 1629 *Catharina van Heuvel*, tr. 3e ald. 28 dec. 1631 *Saertje Abrahams*, begr. Haarlem (Gr.k.) 7 okt. 1666.

Uit het eerste huwelijk:

1. *Willem Gael*, ged. Haarlem 9 maart 1625 (getuigen: Pieter Willems en Barbara Pieters), † ná 19 april 1643 en vóór 14 febr. 1646.
2. *Pieter Gael*, ged. Haarlem 10 jan. 1627 (getuigen: Gerrit Warnearts en Cornelia Jans).

Uit het derde huwelijk:

3. *Abraham Gael*, ged. Haarlem 27 jan. 1633 (getuigen Abraham Thomaszn., Thomas Corneliszn. en Lysbet Thomas), begr. Delft (N.k.) 10 febr. 1695, tr. Delft 2 april 1657 *Annitjen Nathanaels de Vos*, begr. Delft (N.k.) 14 juli 1686.
4. *Katalijntje Gael*, ged. Haarlem 14 dec. 1634.
5. *Thomas Gael*, ged. Haarlem 18 febr. 1637, † vóór 19 april 1643.
6. *Maritje (Maria) Gacl*, ged. Haarlem 22 sept. 1639, (tr. (ondertr. Haarlem 30 maart) 1664 *Johannes Vclthoven?*).
7. *Thomas Gael*, ged. Haarlem 19 april 1643, tr. (ondertr. Haarlem 16 jan.) 1668 *Anna Jans*, j.d. van Medemblik.
8. *Willem Gael*, ged. Haarlem 14 febr. 1646, begr. Haarlem (Gr.k.) 19 febr. of april 1679.

Lelystad.

J. GAAL.

Mullier-Mulder. *Samuel Mullier*, ook genoemd *Mulder*, „dienende de Graef van Albemarle” en „wonende op 't Velde” (1710), tr. *Hendryca Hamers*.

Uit dit huwelijk:

1. *Arnhold Mulder*, geb. waarschijnlijk rond 1696, lidmaat Nederd. Ger. kerk Warnsveld in dec. 1718, tr. Warnsveld 13 maart 1722 *Johanna Mekkevelt*, dr. van *Lucas Mekkevelt*.
2. *Maria Reiniera Mullier* (op de Voorst), ged. Almen 19 juni 1698.
3. *Peter Mulder*, ged. Warnsveld 24 sept. 1699, tr. *Aaltjen van der Laar*.
4. *Reinier Mullier*, ged. Almen én Warnsveld 30 okt. 1701, tr. Warnsveld 19 aug. 1724 *Hilleken Janssen*, wed. van *Jan Bettink*.
5. *Geertruid Mulder*, ged. Warnsveld 14 okt. 1703, tr. Rheden 22 april 1725 *Peter Dillisen*.
6. *Jacobus Mulder*, ged. Warnsveld 6 dec. 1705, tr. *Johanna Zeegers*.
7. *Wilmijna Mulder*, ged. Warnsveld 25 nov. 1708.

Mogelijke verwantschap met de familie *Mulier*, waarvan drie broers zich vanaf 1636 ondermeer in Nijmegen vestigden (Ned. Patr. 45 (1960)), heeft ondergetekende niet kunnen vaststellen. Opmerkelijk is echter wel de overeenkomst tussen het wapen van deze familie en het wapen van *Arnold Joost van Keppel*, graaf van *Albemarle*: in rood drie zilveren St. Jacobsschelpen.

Gevraagd aanvullingen en de herkomst van *Samuel Mullier*.
Heelsum. K. PADBERG EVENBOER.

Roest. Een inschrijving als student te Utrecht in het jaar 1650 vermeldt *Gualterus Roest Grimensis*.

De herkomst wordt mij met de aanduiding *Grimensis* niet duidelijk. Ik vond in een lidmaten-register van de kerk te Amerongen een aantekening, dat op 25 dec. 1650 *Gualterus Roest* met attestatie naar Utrecht is vertrokken.

Het zou toch wel merkwaardig zijn wanneer het hier een andere *Gualterus* betrof.

Nu is de voornaam *Gualterus* of *Wolter* in de omgeving van Amerongen, in die tijd in de *Roest'* familie meer gebruikt. *Willem Woutersz Roest*, getrouwd met *Cornelia Verweij* en zoon van *Wolter Otten Roest*, was burgemeester van Rhenen en stamde uit een oud Veluws geslacht.

Waar kwam deze student vandaan en wat is er van hem geworden?

Apeldoorn. IR. C. B. ROEST.

INHOUD VAN DIT NUMMER:

Bestuursberichten. — In memoriam Mr. R. A. Rueb. — Notulen van de Algemene Ledenvergadering gehouden op zaterdag 28 juni 1986 in het Maaspaviljoen te Maastricht. — Rapport naamrecht. — De familie van Pieter Langendijk (1683—1756), Langendijk, Nieuwenhuis en (aangetrouwd) Sennepart, door Drs. C. G. M. Smit. — Korte mededelingen. — Vragen en antwoorden.

ISSN:0028-226X

WAPEN EN VLAG VAN DE GEMEENTE OUDENBOSCH

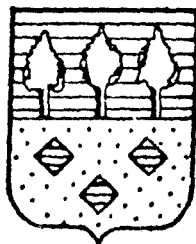
Ook het wapen en de vlag der gemeente verbinden ons met het verleden en verdienen daarom een korte beschrijving, waarvoor drs. C. Lohmann de gegevens verstrekte.

GEMEENTEWAPEN

De omschrijving van het wapen van de gemeente Oudenbosch luidt volgens de officiële bevestiging door de Hoge Raad van Adel van 16 juli 1817 (ook wel wapendiploma genoemd):

„Zijnde coupé, het eerste van lazuur, waarop drie Boomen van goud, het tweede van goud, beladen met drie Lozanges van lazuur”.

De besluiten van de Hoge Raad van Adel werden opgesteld in de vaktaal van de heraldiek, die grotendeels aan het oud-Frans is ontleend. Enkele termen behoeven een verklaring: coupé betekent doorsneden, verdeling van het schild door een horizontale lijn; lazuur is blauw; lozanges zijn ruiten.

De drie bomen in de bovenste helft van het schild zijn kennelijk een zinspeling op de naam en de oorsprong van de gemeente: het Baerlebosch, waaruit Oudenbosch is voortgekomen. De drie ruiten in de onderste helft herinneren aan het feit dat Oudenbosch weleer deel uitmaakte van het Markiezaat van Bergen op Zoom.

Bijna alle gemeenten in het voormalige Markiezaat hebben hun wapen geheel of ten dele ontleend aan het blazoën van de Heren van Bergen op Zoom uit het huis van Glymes. Het tijdperk waarin dit geslacht de scepter zwaaide (1430-1567) was belangrijk voor de organisatie van het bestuur en rechtswezen op het platteland. Hiertoe behoorde ook het voorschrift dat de schepenen op de dorpen een gemeenschappelijk zegel moesten bezitten.

Van een wapen van Oudenbosch vernemen wij voor het éérst in 1535: een huis in de Wouwsestraat te Bergen op Zoom blijkt dan daarnaar genoemd. Het oudste bewaarde zegel dateert uit het begin van de 17e eeuw, maar zal wel identiek zijn aan een vroeger exemplaar. Dit zegel vertoont in het bovenste deel drie bomen, in het onderste drie maliën (ruitvormige „ringen”). Deze laatste tekens zijn ontleend aan het wapen van de Heren van Glymes. Op het zegel zijn geen kleuren te herkennen, maar we mogen aannemen, dat in het toenmalige wapen van Oudenbosch de onderste schildhelft van sinopel (groen) was en de maliën van zilver, in overeenstemming met het originele Glymeswapen. Volgens de traditie van de heraldiek zullen in de bovenste schildhelft de bomen groen en de ondergrond van zilver zijn geweest.

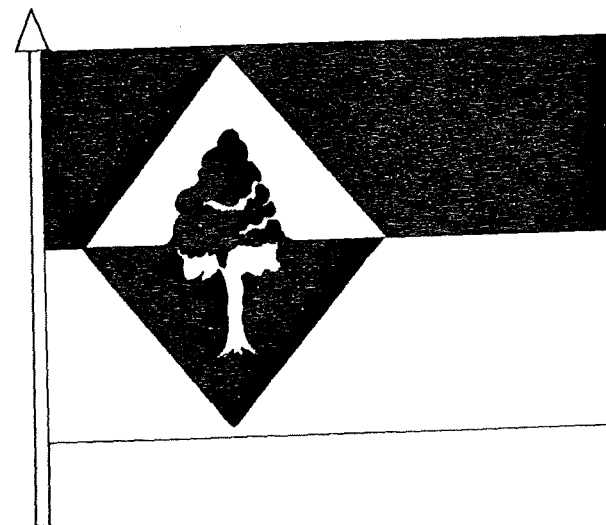
Wapen was vroeger nog te zien op het (thans geheel verkleurde) vaandel van het gilde van St. Sebastiaan. Overigens is er voorzover bekend geen afbeelding van bewaard gebleven.

In de Franse tijd raakten de gemeentelijke symbolen buiten gebruik, maar in 1814 schreef de nieuwe vorst Willem I voor dat de Hoge Raad van Adel alle steden en dorpen moest uitnodigen hun oude wapens te doen bevestigen. Het gemeentebestuur van Oudenbosch heeft toen kennelijk verzuimd de oorspronkelijke kleuren van zijn wapen op te geven. Waarschijnlijk heeft men slechts een afdruk van een inktstempel toegezonden. Daarop heeft de Hoge Raad van Adel, evenals aan andere gemeenten waarbij geen zekerheid omtrent de kleuren bestond, aan Oudenbosch een wapen verleend in de kleuren van het nieuwe koninklijke wapen, nl. goud en blauw. Nog in een ander opzicht vertoont het wapen van 1817 een afwijking van de oorspronkelijke toestand: de drie maliën werden vervangen door ruiten. Deze laatste wijziging zal aan onduidelijkheid van de toegezonden afbeelding te wijten zijn.

GEMEENTEVLAG

De eigen gemeentevlag werd ingesteld bij besluit van de gemeenteraad van 22 mei 1969. Ze werd ontworpen door de Stichting voor Heraldiek en Banistiek in overleg met de gemeente-archivaris. De vlag heeft twee even brede horizontale banen in groen en wit; in het midden is, van de boven- tot de benedenzijde, een ruit geplaatst (groen op wit en omgekeerd, in de banistiek heet dat „van het een in het ander”) en in die ruit is op drie/vijfde van de vlaghoogte een boom aangebracht (wederom „van het een in het ander”). De vlag verwijst dus duidelijk naar het gemeentewapen in de oorspronkelijke kleuren, waarvan hiervoor sprake was, maar is ook los daarvan een eigen „teken” voor de naam van de gemeente. De boom en de kleur groen sluiten trouwens mooi aan bij de boomkwekersreputatie die Oudenbosch al zo lang heeft.

Het gemeentebestuur heeft de oorspronkelijke kleuren ook toegepast in het (door bureau Kees Zwart te Breda ontworpen) briefpapier dat in 1972 bij de ingebruikneming van het nieuwe gemeentehuis werd ingevoerd. De figuren uit het gemeentewapen komen hierop in moderne stiling voor.

gemeente oudenbosch

postbus 5
4730 AA

telefoon 01652 - 23 55
telex 78477

datum

kenmerk

uw brief van

onderwerp

bijlagen

giro gemeente 1069271
giro secretarie 1115084

bankrekeningnummers:
bank ned. gemeenten te 's-gravenhage 28.50.06.703
alg. bank nederland 52.67.20.662
amsterdam rotterdam bank 47.89.25.484
rabobank 14.07.05.929
ned. credietbank 23.14.73.745
ned. middenstandsbank 68.32.11.730

